

Liikuvus Euroopas

Sotsiaalkindlustusõigused **Liechtensteinis**

Euroopa Komisjon

Liikuvus Euroopas

(Euroopa Liidus, Euroopa Majanduspiirkonnas ja Šveitsis)

Sotsiaalkindlustusõigused Liechtensteinis

Seisuga 10. veebruar 2006

Euroopa Komisjon

Tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraat

Üksus E.3

Euroopa Komisjon ega ükski komisjoni nimel tegutsev isik ei vastuta käesolevas trükises sisalduva teabe kasutamise eest.

Märkus:

Selle brošüüri koostamisel on tuginetud teabele, mille Liechtenstein on esitanud 10. veebruaril 2006. Oluline on kontrollida, kas hiljem ei ole riiklikku õigust muudetud ning kas see teave on endiselt kehtiv. Selleks pöörduge pädevate asutuste ja organite poole, kelle kontaktandmed on esitatud punktis 3 „Asutuste kontaktandmed ja kasulikud veebilehed“.

**Europe Direct on teenus,
mis aitab leida vastused
Euroopa Liiduga seotud küsimustele**

Tasuta infotelefon: (*)

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Mõned mobiilsideoperaatorid ei võimalda helistamist 00 800 numbritele või võtavad neile helistamise eest kõnetasu.

Euroopa Liidu kohta leiab palju muud teavet Internetist Euroopa serveri veebilehtedelt (<http://europa.eu>).

© Euroopa ühendused, 2009

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

Bibliograafilised andmed on esitatud väljaande lõpus.

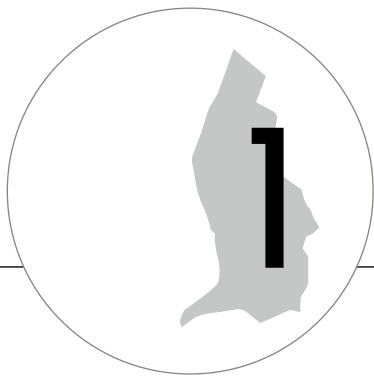
Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2009

ISBN 92-79-04458-3

Sisukord

1. Üldteave.....	5
1.1. Hüvitiste liigid	5
1.2. Sotsiaalkindlustusega liitumine	5
1.3. Kindlustusmaksed	5
1.4. Apellatsioonimenetlused	5
2. Sotsiaalkindlustuse liigid.....	7
2.1. Hüvitised haiguse ning raseduse ja sünnituse korral	7
2.1.1. Ravikindlustus.....	7
2.1.2. Rasedus- ja sünnitushüvitised.....	8
2.2. Tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitised	8
2.3. Matusetoetused	8
2.4. Invaliidsushüvitised	8
2.4.1. Invaliidsuskindlustuse hüvitised Liechtensteinis (esimene sammas).....	9
2.4.2. Ettevõttekindlustuse skeemi hüvitised (teine sammas).....	9
2.5. Vanadus- ja toitjakaotushüvitised	9
2.5.1. Vanadus- ja toitjakaotuskindlustuse hüvitised Liechtensteinis (esimene sammas).....	9
2.5.2. Ettevõttekindlustuse skeemi hüvitised (teine sammas).....	10
2.6. Töötushüvitised	10
2.6.1. Töötushüvitis.....	10
2.6.2. Osalise töötuse hüvitis.....	10
2.6.3. Teavitamiskohutus.....	10
2.6.4. Kindlustatute kohutused.....	10
2.6.5. Muud hüvitised.....	11
2.7. Eelpensionihüvitised	11
2.8. Perehüvitised	11
2.9. Mitteosamakselised rahalised erihüvitised	11
2.9.1. Täiendavad hüvitised vanadus-, toitjakaotus- ja invaliidsuskindlustuse raames.....	11
2.9.2. Abitustoetus.....	11
2.9.3. Sünnitustoetused.....	11
2.9.4. Pimedate toetus.....	12
3. Asutuste kontaktandmed ja kasulikud veebilehed.....	13

Üldteave

1.1. Hüvitiste liigid

Liechtensteini sotsiaalkindlustussüsteemis on ette nähtud järgmised hüvitised, mida peamiselt rahastatakse kindlustatute ja/või nende tööandjate kindlustusmaksetest (koos võimaliku riigipoolse osalusega):

- rahalised ja mitterahalised hüvitised haiguse ning raseduse ja sünnituse korral;
- hüvitised tööõnnetuste ja kutsehaiguste korral;
- invaliidsus-, vanadus- ja toitjakaotushüvitised:
 - esimene samm: riiklik kindlustusskeem kõigile töötavatele inimestele, kes elavad Liechtensteinis;
 - teine samm: ettevõttekindlustuse skeem kõigile Liechtensteini vanadus- ja toitjakaotuskindlustusega hõlmatud palgatöötajatele (Alters- und Hinterlassenenversicherung, AHV);
- töötushüvitised;
- perehüvitised.

Neile lisanduvad üksnes riigi poolt maksudest laekuva raha eest finantseeritud hüvitised:

- vanadus-, toitjakaotus- ja invaliidsuskindlustuse täiendavad hüvitised;
- abitustoetused;
- sünnitustoetused;
- pimedate toetus.

1.2. Sotsiaalkindlustusega liitumine

Tööandja peab täitma vajalikud formaalsused oma töötajate sotsiaalkindlustussüsteemiga liitumiseks.

Füüsilisest isikust ettevõtjad ja mittetöötavad inimesed peavad pädevatele asutustele vajalikud avaldused ise esitama.

1.3. Kindlustusmaksed

Palgatöötajate puhul vastutab korrapärase kindlustusmaksete tasumise eest tööandja. Selleks arvestab ta töötasust maha palgatöötaja kindlustusmaksteks vajamineva summa ning maksab selle koos enda kindlustusmaksetega sotsiaalkindlustuse pädevatele asutustele.

Füüsilisest isikust ettevõtjad, mittetöötavad inimesed ja vabatahtlikult kindlustajad maksavad oma kindlustusmaksed ise sotsiaalkindlustuse pädevatele asutustele.

1.4. Apellatsioonimenetlused

Sotsiaalkindlustusasutuste otsuseid võib kohtus vaidlustada. Menetlus ja tähtajad sõltuvad asjaomasest sotsiaalkindlustuse harust. Sotsiaalkindlustusasutuste otsustes osutatakse alati asjaomastele apellatsioonimenetlustele.

Sotsiaalkindlustuse liigid

2.1. Hüvitised haiguse ning raseduse ja sünnituse korral

Liechtensteini ravikindlustus pakub kaitset haiguse ning raseduse ja sünnituse korral. See hõlmab mitterahalisi hüvitisi, haiguse korral makstavaid päevarahasid ning rasedus- ja sünnitushüvitisi.

→ Kohustuslik kindlustus

Ravikindlustusega peavad kaetud olema kõik Liechtensteinis elavad või töötavad inimesed (välja arvatud piiriala töötajad mõnest Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga mitteliitunud riigist). Igaüks peab ennast mõnes ravikindlustusasutuses individuaalselt kindlustama ning sisse makseid (kindlustusmaksid) arvestatakse iga kindlustatu kohta (individuaalne skeem). Kindlustusega kaetust arvestatakse tingimusteta alates liitumise esimesest päevast, võtmata arvesse olemasolevat haigust või rasedust.

Kõik rohkem kui 15-aastased töötajad, kes teevad Liechtensteinis palgatööd tööandja juures, kelle peakontor või filiaal asub Liechtensteinis, peavad olema kaetud kindlustusega, mis annab neile õiguse saada päevarahasid. Liitumine toimub tööandja vahendusel. Üldiselt arvutatakse kindlustusmaksid protsendina palgast.

Praegu on Liechtensteinis neli ravikindlustusasutust (eraõiguslikud kindlustusandjad), kellele valitsus on ametlikult loa andnud kohustusliku skeemi raames ravikindlustust pakkuda.

2.1.1. Ravikindlustus

→ Hüvitiste kategooriad

- Läbivaatused, ravi ja hooldus, mida teeb arst või kiropraktik või arstiresepti alusel parameedikud, näiteks füsioterapeudid, või mõni kodust abistamist ja hooldust pakkuv asutus, sealhulgas ravimid, meditsiiniliseks kasutamiseks ettenähtud tooted ja arsti ettekirjutatud analüüsid.
- Läbivaatused, ravi ja hooldus haiglas või päevahaiglas (haiglaravi harilikus klassis).
- Arstireseptiga ettekirjutatud ravikuuride osaline hüvitamine.

- Kiirabiautoga transport, kui see on meditsiinilistelt põhjendatud.
- Hüvitised, mille eesmärgiks on katta koduse ravi lisakulud, kui ravi on arsti poolt heaks kiidetud ning kui seda peaks muidu osutama haiglas või raviaasutuses.

Kõiki nimetatud hüvitisi, välja arvatud ravikuuride osalist hüvitamist, osutatakse ilma ajalise piiranguta.

Sõltuvalt oma vanusest ja kulude tasumises osalemise valitud vormist, peab kindlustatu maksma igal kalendriaastal kindlaksmääratud summa 200 Šveitsi franki (kohustuslik) või kõige rohkem 1500 Šveitsi franki (vabatahtlik) ning võtma enda kanda 10% igaaastast kindlaksmääratud summat ületavatest kuludest. Kindlustatu peab kulude tasumisel osalema kuni 600 Šveitsi frangi ulatuses aasta kohta.

→ Kindlustussüsteem

Liechtensteinis põhineb kindlustussüsteem lepingute põhimõttel ja kindlustusasutuse vabal valikul kindlustatu poolt. Kui Liechtensteini ravikindlustusasutuste liidu ja ambulatoorse raviaasutuse vahel on sõlmitud leping, hüvitatakse kulud 100% vastavalt kokkulepitud või seaduslikule tariifile. Lepingu puudumise korral peab kindlustatu visiiditasu ise maksma, millest talle hüvitatakse 50% vastavalt kehtivale tariifile.

Ravikindlustusasutused pakuvad võimalust sõlmida täiendav kindlustus, mis katab vastavalt kohaldatavale tariifile kulude teise poole. Raviaasutustega sõlmib tariife käsitlevad lepingud Liechtensteini valitsus. Kui kindlustatu valib asutuse, kellega on selline leping sõlmitud, hüvitatakse kulud talle 100%. Tariife käsitleva lepingu puudumise korral toimub hüvitamine võrdlustariifi alusel.

→ Haigusrahad

Haigusest tuleneva töövõimetuse korral on kindlustatul alates teisest päevast õigus haigusrahadele, kuni tema töövõime on täielikult taastunud. Siiski makstakse kõnealuseid päevarahasid maksimaalselt 720 päeva eest 900 järjestikuse päeva jooksul. Täieliku töövõimetuse korral on päevarahad vähemalt 80% saamata jäänud palgast. Töötajad, kelle iganädalane tööaeg ühe tööandja juures on vähem kui kaheksa tundi nädalas, ei ole kohustuslikus

korras kindlustatud. Siiski võivad nad sarnaselt mittetöötavatele inimestele ennast vabatahtlikult seda liiki hüvitiste saamiseks kindlustada.

2.1.2. Rasedus- ja sünnitushüvitised

Kõiki hüvitisi, mida ravikindlustusasutused maksavad haiguse korral, makstakse ka raseduse ja sünnituse korral. Vähemalt 270 päeva enne sünnitust ravikindlustusasutusega liitunud kindlustatutel on 20 nädala jooksul õigus haigusrahale. Neist 20 nädalast peavad vähemalt 16 olema sünnitusjärgsed.

2.2. Tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitised

Õnnetusjuhtumikindlustus pakub kaitset järgmiste riskide vastu: tööõnnetused, kutsehaigused ja tööga mitteseotud õnnetusjuhtumid.

→ Kohustuslik kindlustus

Kõik tööandjad on kohustatud Liechtensteinis tööle võetud inimesi tööõnnetuste ja kutsehaiguste vastu kindlustama. Lisaks peavad inimesed, kes teevad ühe tööandja juures tööd vähemalt kaheksa tundi nädalas, olema kindlustatud ka tööga mitteseotud õnnetusjuhtumite vastu. Füüsilisest isikust ettevõtjatel ei ole enda kindlustamise kohustust, kuid nad võivad seda teha vabatahtlikult.

Õnnetusjuhtumikindlustust võib sõlmida Liechtensteini valitsuse tunnustatud eraõiguslike kindlustusandjate juures.

Tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse alusel nõutavaid kindlustusmaksmeid tasub tööandja, samas kui tööga mitteseotud õnnetusjuhtumite osas arvatakse kindlustusmaksed protsendina maha töötaja palgast.

→ Õnnetusjuhtumikindlustuse mitterahalised hüvitised

Õnnetusjuhtumikindlustus pakub järgmisi hüvitisi:

- meditsiiniline ravi, sealhulgas ambulatoorne ravi, mida osutab arst, hambaarst või arstiretsepti alusel mis tahes muu meditsiiniline personal;
- arsti või hambaarsti ettekirjutatud ravi ja analüüsid ning haiglaravil viibimine (harilikus klassis);
- arsti ettekirjutatud ravikuurid ja taastusravi;
- meditsiinilised lisaseadmed füüsiliste vigastuste või liikumispuuete kompenseerimiseks;
- vajalikuks osutunud otsimis- ja päästekulud ning meditsiiniliselt vajalikud reisi- või transpordikulud;
- surnukeha transpordikulud matusepaika ja matusekulud.

→ Õnnetusjuhtumikindlustuse rahalised hüvitised

Õnnetusjuhtumijärgse töövõimetuse korral on kindlustatul õigus päevarahadele alates teisest päevast pärast õnnetusjuhtumit. Täieliku töövõimetuse korral on nende suurus 80% kindlustatud palgast.

Õnnetusjuhtumijärgse invaliidsuse korral on kindlustatud isikul õigus invaliidsuspensionile. Kui tal on oma invaliidsusest tulenevalt vaja kolmanda isiku abi igapäevaste toimingute sooritamiseks, on tal õigus ka abitus-toetusele (selle toetuse suurus sõltub abituse astmest).

Õnnetusjuhtumi tagajärjel surnud isiku ülalpeetavatel on õigus toitjakaotuspensionile (lese- või orvupension) – vt punkt 2.3.

2.3. Matusetoetused

→ Kolme samba süsteem

Kolme samba süsteem (vt punkt 2.4) kehtib ka toitjakaotuskindlustuse puhul.

→ Vanadus- ja toitjakaotuskindlustuse hüvitised Liechtensteinis (esimene sammas)

Surnu abikaasal on õigus toitjakaotuspensionile juhul, kui surnud kindlustatu maksis kindlustusmaksmeid vähemalt aasta vältel. Lese pensioni maksmise kestus on piiratud või piiramata sõltuvalt teatud hulgast teguritest (laste olemasolu, abielu kestus, vanus); nende puhul, kellele juba makstakse vanadus- või invaliidsuspensionit, võib abikaasa surma korral kõnealust pensioni lesetoetuse võrra suurendada.

Alla 18-aastastel lastel on õigus orvupensionile; samuti makstakse orvupensionit koolitust läbivatele lastele kuni nende koolituse lõpuni, kuid mitte kauem 25. sünnipäevast.

→ Ettevõttekindlustuse skeemi hüvitised (teine sammas)

Juhul kui kindlustatu sureb enne pensioniikka jõudmist, makstakse eluaegset lese pensioni, mille suurus on 18% arvesse võetavast palgast, ning orvupensionit, mille aastane suurus on 6% arvesse võetavast palgast.

Vanadus- või invaliidsuspensionit saaja surma korral on lese pension 60% ja orvupension 20% viimati makstud vanadus- või invaliidsuspensionist.

2.4. Invaliidsushüvitised

→ Kolme samba süsteem

Kindlustusskeem põhineb kolmel sambal:

- Esimene samm puudutab kõiki Liechtensteinis töötavaid inimesi (palgatöötajaid ja füüsilisest isikust ettevõtjaid), samuti Liechtensteinis elavaid mittetöötavaid inimesi (koduseid naisi ja mehi, kes peavad samuti kindlustusmaksleid tasuma). Kõnealust korda rakendab sõltumatu avalik-õiguslik organisatsioon.

Vanadus- ja toitjakaotuskindlustust (AHV, vt punkt 2.5), invaliidisuskindlustust (Invalidenversicherung, IV) ja peretoetuste fondi (Familienausgleichskasse, FAK, vt punkt 2.8) haldab üks ja sama riigi kontrollitav asutus (AHV-IV-FAK-Anstalten).

- Teine samm (ettevõttekindlustuse skeem) puudutab töötajaid, kelle aastatulu ületab teatava alamäär. Kohustusliku skeemi raames võetakse aastapalka arvesse üksnes kuni teatava ülemäärani. Füüsilisest isikust ettevõtjad võivad ennast vabatahtlikult kindlustada selles ettevõttekindlustuse skeemis, millega on liitunud nende töötajad. Teise samba osas arvestatakse aastapalgast maha maksimisest vabastatud summa, et vältida topeltmaksustamist esimese ja teise samba raames. Kõnealust skeemi rakendavad seadust kohaldades erinevad kindlustusasutused (tööandjast juriidilisest sõltumatud). Neid asutusi kontrollib riik.
- Kolmanda samba moodustab vabatahtlik kindlustus (näiteks täiendava kindlustuse vormis, mis läheb kaugemale teise samba poolt sätestatust või erakindlustuse vormis).

2.4.1. Invaliidisuskindlustuse hüvitised Liechtensteinis (esimene samm)

Invaliidisuskindlustus sisaldab rehabilitatsioonimeetmeid ja pensione.

Rehabilitatsioonimeetmete abil püütakse kõigepealt invaliidile kutsetöö tegemise võime tagasi anda (näiteks tööalase koolituse kaudu koos päevarahade maksimisega, kutsealase suunamise, tööle paigutamise või järkjärgulise tööturule tagasipöördumise kaudu, makstes lisatasu puudega inimese tööle võtnud tööandjale või tehes kättesaadavaks tehnilised abivahendid).

Kui rehabilitatsioonimeetmed ei anna tulemusi, saab kindlustatud isik (juhul kui ta on kindlustusmaksleid tasunud vähemalt ühe aasta):

- veerand pensioni, kui invaliidisusaste on vähemalt 40%,
- pool pensioni, kui invaliidisusaste on vähemalt 50%,
- täispension, kui invaliidisusaste on vähemalt 66,66%.

Pensionisumma kindlaksmääramisel kohaldatakse samsuguseid reegleid kui vanadus- ja toitjakaotuskindlustuse puhul (vt punkt 2.5). Siiski makstakse invaliidisuspension üksnes juhul, kui töövõimetus on kestnud vähemalt aasta ning on eeldatavalt püsiv.

2.4.2. Ettevõttekindlustuse skeemi hüvitised (teine samm)

Invaliidil on ettevõttekindlustuse skeemi raames makstavale pensionile õigus kuni pensioniikka jõudmiseni. Seejärel on tal õigus vanaduspensionile. Üldreeglina makstakse pensioni, kuid kindlustusasutus võib hüvitise ette näha ka ühekordse summeeritud väljamaksena.

Invaliidisuse korral maksab kindlustusasutus miinimumhüvitise, mis on 30% arvesse võetavast aastapalgast (millele lisandub lastetoetus). Nimetatud summasid makstakse täieliku invaliidisuse korral. Osalise invaliidisuse korral vähendatakse neid vastavalt invaliidisusastmele.

2.5. Vanadus- ja toitjakaotushüvitised

→ Kolme samba süsteem

Kolme samba süsteem (vt punkt 2.4) kehtib ka vanaduskindlustuse puhul.

2.5.1. Vanadus- ja toitjakaotuskindlustuse hüvitised Liechtensteinis (esimene samm)

Kindlustatul on pensionile õigus juhul, kui ta on kindlustusmaksleid maksnud vähemalt ühe aasta jooksul. Seaduse järgi algab pensioniiga 64-aastaselt, kuid naistele kohaldatakse üleminekusätteid (1941.–1945. aasta vahel sündinud naised lähevad pensionile 63-aastaselt).

Paindliku pensioni raames võivad mehed ja naised oma abikaasast sõltumatult 60.–70. eluaasta piires vabalt valida, millises vanuses nad pensionile jäävad. Varasema pensionile jäämise korral pensionisummat vähendatakse (60-aastaselt pensionile jäädes vähendatakse pensionisummat 16,5%) ning see vähendamine on lõplik (jäädes seega kehtima ka pärast seda, kui pensionisaaja on jõudnud tavalisesse pensioniikka); pensionile jäämise edasilükkamisega kaasneb seevastu pensionisumma kindlustusmatemaatilise suurendamise.

Vanaduspension suurus sõltub kahest tegurist:

- sissemaksete maksimise kestus (või kindlustusperiood) määrab kindlaks kindlustatu pensionimäära;
- sama pensionimäära puhul sõltub pensionisumma kogutulust, mille alusel sissemaksleid kogu kindlustusperioodi ajal maksti, sellest, kas kindlustatul oli laps (boonus laste kasvatamise eest) või kas ta hoolitses vabatahtlikult abitude inimeste eest (boonus abitude inimeste abistamise eest). Lisaks jagatakse kõnealune summa abielupaaride puhul kaheks võrdses osaks, võttes arvesse abielu kestuse kalendriaastaid, tingimusel, et abielupaar on asjaomaste aastate vältel olnud kindlustatud Liechtensteinis.

Vanaduspensioni võib täiendada ka laste eest makstava pensioniga (üksnes alla 18-aastaste laste puhul; juhul kui lapsed läbivad koolitust, siis selle koolituse lõpuni, kuid mitte kauem nende 25. sünnipäevast).

Meeste ja naiste juriidilise võrdsuse kehtestamisega seotud üleminekuperioodil võib mehe vanaduspensioni suurendada juhul, kui tema naine on rohkem kui 55-aastane ning pole veel ise õigust pensionile omandanud.

Liechtensteinis elavatel vanaduspensioni saajatel on õigus ka toetustele teatud meditsiiniliste lisavahendite, näiteks kuuldeaparaatide jms ostmiseks.

2.5.2. Ettevõttekindlustuse skeemi hüvitised (teine samm)

Vanaduskindlustuse kutsealase skeemiga peavad liituma palgatöötajad, kes on rohkem kui 23-aastased ning kes töötavad tähtajatu töölepinguga või kelle tööleping on pikem kui kolm kuud.

Igale kindlustatud isikule kogutakse vanaduskapital, kandes individuaalsele vanaduskontole ühe osa kindlustusasutusele tehtud sissemaksetest. Vanadushüvitise suurus sõltub lõplikult pensionile jäämise hetkeks kogunenud vanaduskapitali suuruselt.

2.6. Töötushüvitised

Töötuskindlustusega on kaetud kõik palgatöötajad ja praktikandid.

Riiklik majandusamet (Amt für Volkswirtschaft) annab taotluste esitamise kohta teavet ning maksab rahalisi hüvitisi. Kõnealuste hüvitiste hulka kuuluvad

- töötushüvitis;
- osalise töötuse hüvitis.

Lisaks annab riiklik majandusamet teavet hüvitiste saamise õiguste kohta, tegeleb töökohtade leidmisega ning julgustab töötuid läbima alg- ja täiendkoolitust.

2.6.1. Töötushüvitis

Kindlustatud on sellele hüvitisele õigus, kui ta jääb palgatöötajana töötuks ning kui ta (kumulatiivsed tingimused)

- läheb isiklikult riiklikusse majandusametisse kontrolli esimesel päeval, mille kohta ta töötushüvitist taotleb, ning järgib seejärel kontrollimise ja hüvitise taotlemise seadusjärgset menetluskorda;
- on tööhõiveameti käsutuses (st võib teha palgatööd ning on valmis mis tahes sobilikku tööd vastu võtma);
- on täitnud minimaalse kindlustusperioodi, st on töötusele eelneva kahe aasta vältel teinud vähemalt kuus kuud palgatööd, mille eest on töötuskindlustusele tasunud kindlustusmaksed;

- ei oma õigust vanaduspensionile. Kui kindlustatud on õigus osalisele vanaduspensionile, vähendatakse päevarahade suurust proportsionaalselt kõnealuse pensioni suurusega;

- elab Liechtensteinis või viibib seal seoses tähtajalise tööga (töötaja, kes teeb Liechtensteinis palgatööd tööandjale, kelle ettevõtte peakontor või filiaal asub Liechtensteinis);

- oli arvesse võetava tööõnnetuse ohver.

Hüvitise maksmise kestus sõltub selle saaja vanusest. Hüvitisi (päevarahasid) makstakse maksimaalselt kahe aasta jooksul minimaalselt 250 päeva, mida pikendatakse

- 400 päevani, kui kindlustatud on 50–59-aastane;
- 500 päevani alates 60. eluaastast ning kuni ajani, mil kindlustatud on õigus täielikule vanaduspensionile.

Teatud asjaoludel ei maksta mingit hüvitist lühiajalise töötuse eest. Sellisel juhul on tegemist töö ajutise katkestamisega.

2.6.2. Osalise töötuse hüvitis

Halbadest ilmastikutingimustest tingitud töötuse hüvitisele on õigus järgmiste kutsealade palgatöötajatel: müürsepp, puusepp, krohvija, kivilõhkuja, tee-ehitaja, ehitusplekksepp, teesillutaja, kiviraidur, plaatija, maastikukujundaja, plekksepp, kanalipuhastaja, järsakute ja pinnase toetaja, maalihetele spetsialiseerunud tööline ning metsatööline, juhul kui nad ei tööta mõnes põllumajandusettevõttes. Mõne teise kutseala palgatöötajaid võib eespool nimetatud kutsealade palgatöötajatega võrdsustada, kui nende töötus on seotud ühe kõnealuse kutsealaga seonduva tegevusega.

2.6.3. Teavitamiskohutus

Kindlustatud ja nende pereliikmed peavad riiklikule majandusametile täpselt edastama kogu teabe, mis on oluline nende taotluse hindamiseks ja töötushüvitise suuruse kindlaksmääramiseks. Lisaks peavad nad riiklikule majandusametile viivitamatult teatama kõikidest muudatustest oma pereseisus või majanduslikus olukorras, mis võiks nende õigust hüvitisele mõjutada.

2.6.4. Kindlustatute kohutused

Kindlustatud, kes on olnud arvesse võetava tööõnnetuse ohvrid, peavad käima riikliku majandusameti kutsel korrapärastel nõustamis- ja tööhõivealastel vestlustel, pidama kinni eeskirjadega sätestatud kontrollisätetest, järgima riikliku majandusameti suuniseid, mis käsitlevad mõistliku töökoha vastuvõtmist, tööturule tagasi-pöördumise eesmärgil kursustel käimist või täiendkoolituse läbimist ning tegema ka ise pingutusi töökoha leidmiseks.

2.6.5. Muud hüvitised

Töötusperioodil maksab töötuskindlustus tööandja osa kindlustusmaksetest riiklikku pensionikindlustusskeemi ja kutsealasesse skeemi (kuid teise samba osas mitte neid kindlustusmakseid, mis seonduvad vanaduskindlustusega). Lisaks katab töötuskindlustus tööandja kindlustusmaksed ravikindlustusele.

Haiguse korral maksab ta haiguse 30 esimese päeva vältel päevarahad.

Tööandja pankroti korral või siis, kui sundtäitmine ei anna tulemusi, saab kindlustatu töötuskindlustusest hüvitist tööandja maksejõuetuse eest,

- kui tema tööandja vastu on algatatud pankrotimenetlus või kui pankrotimenetluse alustamise taotlus on tagasi lükatud pankrotimenetluse katmiseks piisavate vahendite tõenäolise puudumise tõttu ning kui kindlustatul on sellel ajal õigus väljamaksmata palgale; või
- kui kindlustatu on vähemalt ühel korral täielikult või osaliselt tulemuselt algatanud oma tööandja suhtes sundtäitmise menetluse, eesmärgiga oma väljamaksmata palk kätte saada.

Lisaks kaetakse kõige rohkem kolme kuu väljamaksmata palk, millele tekkis õigus kuue viimase kuu jooksul, mis eelnesid kas pankrotimenetluse väljakuulutamisele, pankrotimenetluse alustamise taotluse tagasilükkamisele pankrotimenetluse katmiseks piisavate vahendite tõenäolise puudumise tõttu, pankrotimenetluse peatamisele või hagi algatamisele eesmärgiga väljamaksmata palk kätte saada; hüvitisi makstakse iga kuu kohta, kuid üksnes kindlustusmaksete arvutamiseks võetava maksimumsumma piirides.

2.7. Eelpensionihüvitised

Puudub. Seadusega ei ole eelpensioni ette nähtud.

2.8. Pereküvitised

Kõnealuseid hüvitisi maksab sõltumatu avalik-õiguslik organisatsioon (FAK, Liechtensteinische Familienausgleichskasse), kelle tegevust kontrollib riik.

Neile hüvitistele on õigus kõigil Liechtensteinis elavatel mittetöötavatel inimestel, samuti kõigil Liechtensteinis töötavatel inimestel (kui ei ole sätestatud teisiti kahepoolsetes kokkulepetes, mida kohaldatakse näiteks siis, kui üks kahest vanemast töötab välismaal).

Nende hüvitiste hulka kuuluvad

- ühekordne sünnitoetus (sealhulgas alla 5-aastase lapse adopteerimise korral);

- igakuine toetus iga ülalpeetava lapse kohta (maksakse kuni lapse 18. sünnipäevani);
- üksikvanemaga perede igakuine toetus (maksakse kuni lapse 18. sünnipäevani);
- iga-aastane diferentseeritud hüvitis inimestele, kellel on eelkõige õigus välismaalt makstavale toetusele (kõnealuse hüvitise suuruseks on välismaa toetuse ja Liechtensteinis makstava toetuse vahe).

2.9. Mitteosamakselised rahalised erihüvitised

2.9.1. Täiendavad hüvitised vanadus-, toitjakaotus- ja invaliidsuskindlustuse raames

Kõnealustele hüvitistele on õigus pensioni saajatel (sealhulgas eelpensioni saajatel), surnu pereliikmetel (leskedel, orbudel), invaliididel (kelle invaliidsusaste on vähemalt 50%), invaliidsuskindlustuse päevarahade ja abitustoetuse saajatel (ilma et peaks tingimata tegemist olema Liechtensteinis makstava vanadus-, invaliidsus- jm pensioniga).

Need täiendavad hüvitised on seotud elukohaga ning sõltuvad tulust ja varanduslikust seisust. Nende suurus sõltub seega asjaomase isiku perekonnaseisust (pere suurusest) ja majanduslikust olukorrast.

Kõnealuseid hüvitisi rahastatakse maksudest laekuvast rahast. Neid maksab Liechtensteini vanadus- ja toitjakaotuskindlustus.

2.9.2. Abitustoetus

Sellisele toetusele on õigus juhul, kui õnnetusjuhtumivastane kindlustus ühtegi abitustoetust ei maksa. Abituse suurust hinnatakse vastavalt sellele, millisel määral on inimesel vaja tegelikult kolmandate isikute abi igapäevaste toimingute sooritamiseks (riietumine, lahtiriietumine, tõusmine, istumine, magamaheitmine, söömine, isikliku hügieeni eest hoolitsemine ja liikumine). Eristatakse abituse kolme astet (raske, keskmine, kerge). Üle 65-aastastel inimestel on abitustoetusele õigus üksnes siis, kui abitus on vähemalt keskmise astmega (välja arvatud juhul, kui enne nimetatud vanust oli neil kerge abitus).

Kõnealust hüvitist rahastatakse maksudest laekuvast rahast. Hüvitist maksab vanadus- ja toitjakaotuskindlustus (AHV) või invaliidsuskindlustus (IV).

2.9.3. Sünnitustoetused

Sünnitavatele naistele, kellel ei ole oma rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal kohustusliku ravikindlustuse alusel õigust haigushüvitistele, maksab riik ühekordse maksuvaba rasedus- ja sünnitustoetuse. Kui kohustusliku ravikindlustuse poolt makstavad haigusrahad on sünnitus-

toetusest väiksemad, hüvitatakse noorele emale kahe kõnealuse summa vahe.

Rasedus- ja sünnitustoetust makstakse juhul, kui ema ametlik elukoht on Liechtensteinis.

Sünnitustoetuse suurus sõltub mõlema abikaasa maksustatavast tulust või juhul, kui ema elab üksi, siis tema isiklikust maksustatavast tulust. Toetust makstakse üksnes allpool teatavat maksustatava tulu ülemmäära.

2.9.4. Pimedate toetus

Kõnealuse toetuse suurus sõltub nägemispuude astmest (pimedad, poolpimedad, raske nägemispuudega). Toetusele on õigus Liechtensteinis elavatel ja vähemalt 6-aastastel inimestel.

Kõnealust hüvitist rahastatakse maksudest laekuvast tulust. Hüvitist maksab invaliidsuskindlustus (IV).

Asutuste kontaktandmed ja kasulikud veebilehed

Igasuguse lisateabe saamiseks (näiteks selleks, et saada üksikasjalikku teavet eespool nimetatud hüvitiste, kindlustusperioodi või sotsiaalkindlustusasutuste vastuvõetud otsuste vaidlustamiseks võetavate menetluste kohta) võivad huvitatud isikud pöörduda järgmiste asutuste või ametite poole:

- lisateabe saamiseks haiguse, raseduse ja sünnituse, tööõnnetuse, kutsehaiguse ja töötuse korral:

Amt für Volkswirtschaft (AVW)

Gerberweg 5
FL 9490 Vaduz
Tel. (423) 236 68 71
Faks (423) 236 68 89
<http://www.avw.llv.li>

- lisateabe saamiseks vanadus- ja toitjakaotuskindlustuse (esimene samm), invaliidsuskindlustuse (esimene samm) ja peretoetuste kohta ning lisateabe saamiseks täiendavate hüvitiste kohta vanadus-, toitjakaotus- ja invaliidsuskindlustuse raames, abitustoetuse ja pimedate toetuse kohta:

AHV-IV-FAK-Anstalten

Gerberweg 2
FL 9490 Vaduz
Tel. (423) 238 16 16
Faks (423) 238 16 00
<http://www.ahv.li>

- lisateabe saamiseks ettevõttekindlustuse skeemi või invaliidsust, vanadust ja surma käsitlevate sätete kohta (teine samm):

Finanzmarktaufsicht Liechtenstein (FMA)

Heiligkreuz 8
Postfach 684
FL 9490 Vaduz
Tel. (423) 236 73 77
Faks (423) 236 73 76
<http://www.fma-li.li>

Euroopa Komisjon

**Liikuvus Euroopas (Euroopa Liidus, Euroopa Majanduspiirkonnas ja Šveitsis)
Sotsiaalkindlustusõigused Liechtensteinis – Seisuga 10. veebruar 2006**

Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus

2009 – 13 lk – 21 x 29,7cm

ISBN 92-79-04458-3

Kuidas ELi trükiseid tellida?

Väljaannete talituse trükiseid saab tellida veebipõhisest raamatupoest EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>) või Teie valitud müügiesindusest.

Meie ülemaailmse müügivõrgu kõikide esinduste nimekirja tellimiseks saatke faks numbril (+352) 2929 42 758.

http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/publications_en.htm

Tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadi **trükiseid** saab alla laadida aadressilt:

http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/publications/index_en.cfm

Kasutajaks saab registreeruda tasuta aadressil:

http://ec.europa.eu/employment_social/sagapLink/dspSubscribe.do?lang=en

ESmail, on tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadi elektrooniline teabeleht.

Tellida saab veebilehelt:

http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/news/esmail_en.cfm

<http://ec.europa.eu/social>

